

MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING
STYRELSEN
FOR IT OG LÆRING

De socioøkonomiske referencer for grundskolekarakterer 2015

Indhold

Sammenfatning.....	4
Elevgrundlag.....	8
Skoleåret 2014/2015.....	8
3-års perioden 2012/2013-2014/2015	10
Skoletype.....	11

Sammenfatning

Beregningen af den socioøkonomiske reference for skoleåret 2014/2015 er baseret på karaktererne fra 9. klasseprøverne i hele grundskolen.

Elever på alle folkeskoler, friskoler og private grundskoler samt efterskoler med undtagelse af specialskoler og efterskoler med samlet særligt tilbud indgår. Elever i specialklasser og privatister indgår ikke.

For skoleåret 2014/2015 er der beregnet karaktergennemsnit og socioøkonomiske referencer for 1374 institutioner.

Beregningerne er baseret på en avanceret statistisk model, der tager højde for elevens køn, alder, herkomst, forældrenes uddannelsesniveau, økonomi og arbejdsmarkedsstatus, samt familietyper.

Der er beregnet en statistisk model for hvert af prøvefagene, hvor sammenhængen mellem elevens karakter og de socioøkonomiske baggrundsvariable er undersøgt.

De socioøkonomiske baggrundsvariable, som individuelt bedst forklarer karaktervariationen, er forældrenes højeste fuldførte uddannelse, forældrenes bruttoindkomst, arbejdsmarkedsstatus samt elevens herkomst.

Et sammendrag af resultaterne for de bundne prøvefag ses af tabel 1.

Tabel 1 Andel af institutioner med et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under (Under ref.), ikke statistisk signifikant forskellig fra (Ingen afvigelse) eller statistisk signifikant over (Over ref.) den socioøkonomiske reference.

			Under ref. (%)	Ingen afvigelse (%)	Over ref. (%)
Bundne prøvefag	Dansk	Læsning	6,5	86,2	7,4
		Mundtlig	4,7	91,3	4,1
		Retskrivning	11,6	73,6	14,8
		Skriftlig	8,9	80,7	10,4
	Engelsk	Mundtlig	4,5	92,8	2,8
	Fysik/kemi	Praktisk/mundtlig	11,2	79,6	9,2
	Matematik	Problemløsning	13,4	73,7	12,9
		Færdigheder	10,4	78,3	11,3
	Gennemsnit			6,8	86,7

Kilde: Styrelsen for It og Læring

For et gennemsnit af de bundne prøvfag har 6,8 % af institutionerne et karaktergennemsnit, der ligger statistisk signifikant under deres socioøkonomiske reference, mens 6,5 % af institutionerne har et karaktergennemsnit, der ligger statistisk signifikant over referencen.

Udover karaktererne for skoleåret 2014/2015, er der også **beregnet socioøkonomiske referencer for skolernes karakterer over en samlet tre års periode 2012/2013 – 2014/2015**. I denne tre års periode gælder, at 14 % af institutionerne har et karaktergennemsnit baseret på de bundne prøvfag, der ligger statistisk signifikant under deres socioøkonomiske reference, mens 16 % af institutionerne har et karaktergennemsnit, der ligger statistisk signifikant over referencen.

Der er stor **forskel på skoletyperne** med hensyn til hvor mange institutioner, som ligger statistisk signifikant over henholdsvis under de socioøkonomiske referencer (tabel 2). For gennemsnittet af de bundne prøvfag har efterskolerne den største andel (24 % af institutionerne), som ligger statistisk signifikant under deres referenceværdi. Den tilsvarende andel for folkeskolerne er på 5 %, og for friskolerne og de private grundskoler er den på 2 %.

Tabel 2 Andel af institutioner med et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under (Under ref.), ikke statistisk signifikant forskellig fra (Ingen afvigelse) eller statistisk signifikant over (Over ref.) den socioøkonomiske reference fordelt på skoletyper.

		Under ref. (%)	Ingen afvigelse (%)	Over ref. (%)
Gennemsnit af bundne prøvfag	Folkeskoler	5,0	88,5	6,5
	Frie og private grundskoler	1,9	88,0	10,2
	Efterskoler	23,7	76,3	0,0
	Total	6,8	86,7	6,5

Note: Alle resultater vedrører kun prøvekarakterer fra 9. klasse.

Kilde: Styrelsen for It og Læring

Andelen af efterskoler med et karaktergennemsnit af de bundne prøvfag, der er statistisk signifikant under den socioøkonomiske reference, er på niveau 2013/2014 hvor resultatet var 24 %.

Indledning

De socioøkonomiske referencer for grundskolekaraktererne har været beregnet siden skoleåret 2009/2010. Der foreligger nu en opdatering af disse beregninger med de seneste grundskolekarakterer fra prøverne i 9. klasse for skoleåret 2015/2015.

Den enkelte skoles faktiske karaktergennemsnit i 9. klasse har sammenhæng med mange forskellige forhold. Der er både forhold, som skolen har indflydelse på, og forhold som skolen ikke har indflydelse på. Skolens elevgrundlag i bred forstand ligger uden for skolens indflydelse.

Selv om elevgrundlaget i udgangspunktet ikke ligger inden for skolens indflydelse, er det dog vigtigt at huske på, at skolen også har mulighed for at indrette sin undervisning efter de elever, der går på den.

Ved at foretage statistiske beregninger, i andre sammenhænge ofte refereret til som korrektioner, er det muligt til dels at reducere de forskelle i skolernes karaktergennemsnit, som skyldes forskelle i skolernes elevgrundlag. Herved opnås et mere nuanceret billede af skolernes niveau målt ved karaktergennemsnittet. Beregningerne skal helst tage højde for alle de forhold, som skolen ikke har indflydelse på, fx køn, herkomst, forældrenes uddannelsesniveau mv.

Der er dog forhold, som ikke er direkte målbare og/eller statistisk registrerede, og som derfor ikke kan inddrages. Det gælder fx motivation, familie og venners påvirkning, sygdom, handicap mv. Beregningerne skal som følge heraf betragtes med det forbehold, at der ikke nødvendigvis er taget højde for samtlige forhold uden for skolens indflydelse.

Vurderingen af den enkelte skoles karaktergennemsnit set i forhold til elevernes sociale baggrund tilvejebringes ved, at det *faktisk* opnåede karaktergennemsnit sammenlignes med et statistisk beregnet udtryk for, hvad elever på landsplan med lignende baggrundsforhold forudsiges at opnå. Dette tal defineres som en socioøkonomisk reference.

Udtrykket 'socioøkonomisk reference' anvendes til at beskrive, hvilket karakterniveau man statistisk set ville forvente på skolen ud fra dens elevsammensætning.

Den socioøkonomiske reference er et statistisk udtryk for, hvordan elever på landsplan med samme baggrundsforhold som skolens elever har klaret 9.-klasseprøverne. *Socioøkonomisk* refererer til elevernes sociale og økonomiske baggrund, mens *reference* fortæller, at tallet kan bruges som et sammenligningsgrundlag for skolens faktisk opnåede prøve karakterer

Når en skole vurderes i forhold til dens socioøkonomiske reference, er det vigtigt, at der også tages højde for den tilfældige variation, der er mellem elevernes karakterer, således at der ikke konkluderes på et resultat, som lige så godt kunne være opstået ved en tilfældighed. Skolens størrelse, målt ved antallet af elever med en prøve karakter, har en

væsentlig betydning for, hvor sikkert den socioøkonomiske reference er bestemt. Færre elever giver mere usikre resultater. Derfor beregnes et sikkerhedsinterval¹, således at det er muligt at afgøre, hvorvidt en forskel mellem skolens faktiske karaktergennemsnit og den beregnede socioøkonomiske reference er reel, eller om den blot kan være et udtryk for tilfældig variation.

Dette notat beskriver de overordnede resultater på landsplan for alle fag med prøvekarakterer.

For en beskrivelse af det anvendte datagrundlag og den anvendte statistiske model henvises til *Bilag 1: Baggrundsoplysninger* og *Bilag 2: Den statistiske model*.

¹ Der anvendes et 95 % sikkerhedsinterval. Se nærmere i bilag 2

Resultater

Elevgrundlag

Beregningen af de socioøkonomiske referencer er baseret på følgende elever:

- Elever på alle folkeskoler, frie og private grundskoler samt efterskoler med undtagelse af elever på specialskoler og på efterskoler med samlet særligt tilbud (specialefterskoler)
- Elever i normalklasser, såvel årgangsoopdelte som ikke årgangsoopdelte. Elever i specialklasser indgår ikke
- Elever, der har aflagt 9.-klasseprøverne som privatister, indgår ikke

Beregningen af de socioøkonomiske referencer er foretaget for såvel de bundne prøvefag som for prøvefag til udtræk².

Beregningen af de socioøkonomiske referencer er baseret på oplysninger på individniveau. En detaljeret gennemgang af baggrundsoplysningerne og den valgte kodning kan findes i *Bilag 1: Baggrundsoplysninger*. En beskrivelse af den anvendte statistiske model kan findes i *Bilag 2: Den statistiske model*.

Skoleåret 2014/2015

For skoleåret 2014/2015 er der beregnet karaktergennemsnit og socioøkonomiske referencer for 1374 hovedinstitutioner.

Af tabel 3 fremgår, hvor mange af institutionerne der har et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under henholdsvis over den socioøkonomiske reference. Det er kun hovedinstitutioner med mindst 5 elever med registreret karakter, der er medtaget.

Af tabellen ses, at for dansk læsning ligger karaktergennemsnittet på 89 institutioner, svarende til 7 % af de analyserede institutioner, over den socioøkonomiske reference.

I dansk skriftlig ligger karaktergennemsnittet på 143 institutioner, svarende til 10 % af de analyserede institutioner, over den socioøkonomiske reference. Omvendt er der 122 institutioner (9 %), hvor karaktergennemsnittet er under den socioøkonomiske reference.

For gennemsnittet af de bundne prøvefag har 7 % af institutionerne et karaktergennemsnit, der ligger under den socioøkonomiske reference. 7 % af institutionerne har et karaktergennemsnit, der ligger over den socioøkonomiske reference.

² Eksklusiv fransk, hvor der er relativt få elever, der har aflagt prøve

Tabel 3 Andel af institutioner med et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under (Under ref.), ikke statistisk signifikant forskellig fra (Ingen afvigelse) eller statistisk signifikant over (Over ref.) den socioøkonomiske reference. 2014/2015

			Under ref.		Ingen afvigelse		Over ref.		I alt
			N	%	N	%	N	%	N
Bundne prøvefag	Dansk	Læsning	89	6,5	1184	86,2	101	7,4	1374
		Mundtlig	64	4,7	1254	91,3	56	4,1	1374
		Retskrivning	160	11,6	1011	73,6	203	14,8	1374
		Skriftlig	122	8,9	1109	80,7	143	10,4	1374
	Engelsk	Mundtlig	61	4,5	1268	92,8	38	2,8	1367
	Fysik/kemi	Praktisk/mundtlig	153	11,2	1085	79,6	125	9,2	1363
	Matematik	Problemløsning	184	13,4	1010	73,7	177	12,9	1371
		Færdigheder	142	10,4	1074	78,3	155	11,3	1371
Gennemsnit			94	6,8	1191	86,7	89	6,5	1374
Prøvefag til udtræk	Biologi	Skriftlig	41	5,6	634	86,8	55	7,5	730
	Engelsk	Skriftlig	32	6,3	448	87,7	31	6,1	511
	Geografi	Skriftlig	41	5,6	638	87,6	49	6,7	728
	Historie	Mundtlig	24	4,0	558	92,2	23	3,8	605
	Idræt	Praktisk/Mundtlig	82	11,7	552	79,1	64	9,2	698
	Kristendomskundskab	Mundtlig	16	2,8	548	95,0	13	2,3	577
	Matematik	Mundtlig	47	7,1	578	87,6	35	5,3	660
	Samfundsfag	Mundtlig	34	5,7	533	89,9	26	4,4	593
	Tysk	Mundtlig	12	4,3	252	89,7	17	6,0	281
		Skriftlig	34	11,3	236	78,1	32	10,6	302

Note: Der er for få elever med en karakter i fransk til, at det er muligt at beregne socioøkonomiske referencer for dette prøvefag.

Kilde: Styrelsen for It og Læring

I *Bilag 3: Parameterestimer og forklaringsgrader* findes estimerne for de socioøkonomiske baggrundsvariable for gennemsnittet af de bundne prøvefag. For alle fag er forældrenes højeste fuldførte uddannelse den enkeltstående socioøkonomiske baggrundsvariabel, der har den største betydning. I bilaget er ligeledes angivet de statistiske

modellens såkaldte forklaringsgrader, dvs. den del af variationen i elevernes karakterer, der kan forklares af de socioøkonomiske baggrundsvariable. Betragtes elevernes karaktergennemsnit af de bundne prøvfag, kan den statistiske model forklare 26 % af variationen i karaktererne. Denne forklaringsgrad er helt sammenlignelig med, hvad der tidligere er fundet i disse modeller.

Betragtes udelukkende variationen mellem institutionerne, kan 68 % af variationen i karaktergennemsnittet af de bundne prøvfag forklares af de socioøkonomiske baggrundsvariable.

De socioøkonomiske baggrundsvariable forklarer således en meget stor del af forskellen i karaktergennemsnittene **mellem** institutionerne. Der er stadig en stor (tilfældig) variation mellem elevernes karakterer **inden for** institutionerne, som ikke kan forklares af de anvendte socioøkonomiske baggrundsvariable.

3-års perioden 2012/2013-2014/2015

Af tabel 4 ses, hvor mange af institutionerne der har et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under (Under ref.) henholdsvis over (Over ref.) den socioøkonomiske reference, når de 3 skoleår 2012/2013, 2013/2014 og 2014/2015 betragtes under ét.

For 3-års perioden beregnes gennemsnit af karaktererne og den tilhørende socioøkonomiske reference for hvert af de bundne prøvfag samt for gennemsnittet af de bundne prøvfag. Der beregnes ikke 3-års resultater for prøvfag til udtræk, da disse ofte kun vil bestå af resultaterne fra et enkelt år (de udtrækkes med en vis cyklus).

Tabel 4 Andel af institutioner med et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under (Under ref.), ikke statistisk signifikant forskellig fra (Ingen afvigelse) eller statistisk signifikant over (Over ref.) den socioøkonomiske reference. 2012/2013-2014/2015

			Under ref.		Ingen afvigelse		Over ref.		I alt
			N	%	N	%	N	%	N
Bundne prøvfag	Dansk	Læsning	159	11,8	990	73,3	201	14,9	1350
		Mundtlig	115	8,5	1136	84,1	99	7,3	1350
		Retskrivning	272	20,1	749	55,5	329	24,4	1350
		Skriftlig	182	13,5	955	70,7	213	15,8	1350
	Engelsk	Mundtlig	131	9,7	1095	81,4	119	8,8	1345
	Fysik/kemi	Praktisk/mundtlig	220	16,4	910	67,7	215	16,0	1345
	Matematik	Problemløsning	254	18,9	792	58,8	300	22,3	1346
		Færdigheder	251	18,6	838	62,3	257	19,1	1346
	Gennemsnit			186	13,8	943	69,8	222	16,4

Resultater vedr. 3-års perioden vises kun for institutioner med mindst 5 elever med en prøvfagskarakter i mindst 2 af årene i perioden. Der bliver beregnet karaktergennemsnit og socioøkonomiske referencer for 1351 institutioner.

Da beregningerne er baseret på 3 skoleår og dermed 3 årgange af elever, er forskellen mellem karakteren og den socioøkonomiske reference for hver institution mere sikkert bestemt i forhold til, når forskellen er bestemt ud fra kun én årgang. Dette betyder, at 95 % sikkerhedsintervallerne omkring forskellen bliver en del snævrere. Hermed øges sandsynligheden for, at karaktergennemsnittet for den enkelte institution enten er statistisk signifikant under eller over den socioøkonomiske reference.

Fx har 201 (15 %) af institutionerne et karaktergennemsnit i dansk læsning, der ligger over den socioøkonomiske reference, når der vurderes over en 3-års periode. Betragtes kun ét enkelt år, da er den tilsvarende andel på 7 % i 2014/2015 (Tabel 3).

For gennemsnittet af de bundne prøvfag har 14 % af institutionerne et karaktergennemsnit, der ligger under den socioøkonomiske reference, mens 16 % af institutionerne har et karaktergennemsnit, der ligger over den socioøkonomiske reference, når de 3 skoleår 2012/2013, 2013/2014 og 2014/2015 betragtes under ét.

I *Bilag 3: Parameterestimer og forklaringsgrader* er angivet de statistiske modellers forklaringsgrader, dvs. den del af variationen i elevernes karakterer, der kan forklares af de socioøkonomiske baggrundsvARIABLE. Betragtes elevernes karaktergennemsnit af de bundne prøvfag, kan den statistiske model forklare 25 % af variationen i karaktererne. Betragtes udelukkende variationen mellem institutionerne, kan 69 % af variationen i karaktergennemsnittet af de bundne prøvfag forklares af de socioøkonomiske baggrundsvARIABLE.

Skoletype

Sammenhængen mellem karakter og socioøkonomisk reference fordelt på skoletyper, dvs. folkeskoler, friskoler og private grundskoler samt efterskoler ses af **Fejl! Henvissingskilde ikke fundet..**

Efterskolerne modtager først eleverne fra og med 9. klassetrin (med enkelte undtagelser), hvilket bør medtænkes i vurderingen af efterskolernes resultater.

Endvidere kan der være en sammenhæng mellem valg af skoletype og forhold som ikke er statistisk registrerede og derfor ikke er med i disse modeller. Her tænkes på forhold som motivation, opbakning fra hjemmet mm. Disse forhold ligger i udgangspunktet ikke inden for skolens indflydelse, men kan naturligvis spille ind på elevernes karakterer.

En større andel af efterskolerne har et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant under den socioøkonomiske reference, mens en større andel af friskoler og private grundskoler har et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant over den socioøkonomiske reference.

Betragtes gennemsnittet af de bundne prøvfag, da har 7 % af folkeskolerne et karaktergennemsnit, der er statistisk signifikant over den socioøkonomiske reference, mens den tilsvarende andel for friskoler og private grundskoler er på 10 % og for efterskolerne på 0 %.

5 % af folkeskolerne har et karaktergennemsnit af de bundne prøvfag, der er statistisk signifikant under den socioøkonomiske reference, mens den tilsvarende andel for friskoler og private grundskoler er 2 % og for efterskolerne på 24 %.

Betragtes gennemsnittet af de bundne prøvfag i løbet af skoleårene 2010/2011-2014/2015, da er det mest markante (tabel 6), at for efterskolerne er andelen med et karaktergennemsnit af de bundne prøvfag, der er statistisk signifikant under den socioøkonomiske reference, faldet fra 20 % i 2010/2011 til 16 % i 2011/2012, herefter er det så steget igen til ca. 24 % i 2014/2015.

Tabel 5 Andel af institutioner med et karaktergennemsnit af de bundne prøvfag, der er statistisk signifikant under (Under ref.), ikke statistisk signifikant forskellig fra (Ingen afvigelse) eller statistisk signifikant over (Over ref.) den socioøkonomiske reference fordelt på skoletyper og årstal

Skoleår	Skoletype	Under ref.		Ingen afvigelse		Over ref.		I alt N
		N	%	N	%	N	%	
2010/2011	Folkeskoler	55	5,7	848	88,5	55	5,7	958
	Frie og private grundskoler	1	0,3	276	88,2	36	11,5	313
	Efterskoler	40	19,8	157	77,7	5	2,5	202
2011/2012	Folkeskoler	32	3,6	835	92,9	32	3,6	899
	Frie og private grundskoler	2	0,6	287	90,3	29	9,1	318
	Efterskoler	32	15,8	166	82,2	4	2,0	202
2012/2013	Folkeskoler	34	3,9	795	90,2	52	5,9	881
	Frie og private grundskoler	3	0,9	284	87,9	36	11,1	323
	Efterskoler	34	17,3	159	80,7	4	2,0	197
2013/2014	Folkeskoler	34	3,8	774	89,1	62	7,1	869
	Frie og private grundskoler	6	1,9	281	87,5	34	10,6	321
	Efterskoler	46	24,0	145	75,5	1	0,5	192
2014/2015	Folkeskoler	43	5,0	761	88,5	56	6,5	860
	Frie og private grundskoler	6	1,9	285	88,0	33	10,2	324
	Efterskoler	45	23,7	145	76,3	0	0	190

Note: Alle resultater vedrører kun prøvekarakterer fra 9. klasse.

Kilde: Styrelsen for It og Læring